
SEMPOZYUM TANITIMI**DİSİPLİNLERARASI SEMPOZYUM****ALEVİLİK’TE ŞİİR VE MÜSİK (15-16 EKİM 2021)**

*Interdisciplinary Symposium on Poetry and Music in Alevism
(15-16 October 2021)*

**Interdisziplinäres Symposium
Musik und Lyrik Im Alevitentum (15.-16. Oktober 2021)**

Bülent KELEŞ *

Giriş

Şah İbrahim Veli e.V. Alevi Eğitim Merkezi'nin organize ettiği ve Weingarten Pedagoji Yüksek Okulu, Tübingen Üniversitesi, Leipzig Üniversitesi, Viyana Üniversitesi, Nagasaki Üniversitesi gibi eğitim kurumlarının desteği ile gerçekleşen Alevilik'te Şiir ve Müzik, Disiplinlerarası Sempozyumu 15-16 Ekim tarihinde Weingarten Pedagoji Yüksek Okulu'nun yerleşkesinde düzenlendi. Sempozyuma Almanya, Japonya, Türkiye ve Avusturya gibi değişik ülkelerden çok sayıda akademisyen katılım gösterdi. İki gün süren sempozyumun moderatörlüğünü Münster FernUniversität Hagen Üniversitesi'nde Mikrososyoloji bölümü öğretim üyesi ve doktora öğrencisi Elif Uğurlu üstlendi. Tellî Turnalar müzik grubunun da

---

* Dr., Lehrer, Grundschule Goldbach, bulentkeles@hotmail.de,
ORCID: 0000-0002-5397-7478.

hazır bulunduğu sempozyum kapsamında Prof. Dr. Markus Dressler ve Prof. Dr. Robert Langer yönetiminde doktora öğrenimine devam eden öğrencilere yönelik kapalı bir oturum gerçekleştirildi.

Tanıtım

15 Ekim 2021 Cuma günü akşam saatlerinde başlayan sempozyumun açılış ve selamlama konuşmalarını Weingarten Belediyesi'nin uyumdan sorumlu temsilcisi Sabine Wissel, Ravensburg Belediyesi Uyum sorumlusu Martin Diez ve Şah İbrahim Veli e.V. Eğitim Merkezi Başkanı Hasan Gazi Öğütçü yaptı. Selamlama konuşmalarının ardından "Politika, Din ve Kültür Arasında Almanya'da Alevi Yaşam Şekli" isimli panele geçildi. Panelin oturum başkanlığını Münih Federal Savunma Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Robert Langer üstlendi. Panelde sırasıyla Viyana Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Handan Aksünger-Kızıl, Hessen Eyalet Parlamentosu eski milletvekillerinden Mürvet Öztürk, Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu'nda uzun süre eğitim sorumlusu olarak görev yaptıktan sonra emekli olan İsmail Kaplan ve Weingarten Pedagoji Yüksek Okulu Alevi Din Pedogojisi öğretim üyesi İmran Gürtaş sunum gerçekleştirdi. Panelde ilk sunumu yapan Prof. Dr. Aksünger-Kızıl, Almanya'da kurumsal kimlikleriyle var olan Alevilerin tarihsel süreciyle ilgili bilgiler verdi. Almanya'daki üniversitelerde Alevilik kürsüleri açılmış olmasına rağmen Alevilik hakkında herhangi bir çalışmanın yapılmamış olması hakkında yöneltilen bir soruya, Alevi teolog eksikliğini ana gerekçe olarak gösterdi. Aksünger-Kızıl'dan sonra söz alan İsmail Kaplan, ilk olarak 2002 yılında Berlin'de başlayan ve 2004'te AABF'nin dini cemaat statüsü kazanmasıyla birlikte yaygınlık kazanmaya başlayan Alevilik derslerinin durumu ve tarihsel süreciyle ilgili verileri aktardı. Geline aşamada Alevilik derslerine katılan öğrenci azlığına da dikkat çeken Kaplan, bu duruma gerekçe olarak Alevi ailelerin takiyeden kaynaklı ilgisizliği ile öğretmen eksikliğini gösterdi. Kaplan'ın ardından Mürvet Öztürk konuştu. Öztürk, Alevilerin çok kültürlü bir toplumda ayakta kalabilmek için kendi kökenlerini bilmek zorunda olduklarının altını çizdi ve Almanya siyasal yaşamında Alevilerin de politik roller alması gerektiğine vurgu yaptı. Panelde söz alan bir diğer konuşmacı olan İmran Gürtaş da Alevilerin, Alman kamuoyunda görünür olmaya başladıkları süreç hakkında bilgiler verdi. Panelin ardından gerçekleşen konserde Petra Nachtmanova, Elénore Fourniau, Cangül Kanat ve Gülay Hacer Toruk'tan oluşan Telli Turnalar müzik topluluğu Alevi deyişlerini seslendirdi.

Sempozyumun ikinci gününe denk gelen 16 Ekim 2021’de ilk olarak Leipzig Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Markus Dressler ve Prof. Dr. Robert Langer gözetiminde doktora öğrencilerine yönelik çalıştay gerçekleştirildi. Çalıştay kapsamında halen doktora öğrenimine devam eden akademisyenler çalışmaları hakkında katılımcıları bilgilendirerek, fikir alışverişinde bulundu. Sempozyumun ilk oturumuna başlamadan önce Şah İbrahim Veli e.V. başkanı Hasan Gazi Öğütücü ve Weingarten Pedagoji Yüksek Okulu Rektörü Prof. Dr. Karin Schweizer katılımcılara yönelik selamlama ve teşekkür konuşmaları yaptı. Sempozyumun açılış konuşmalarını ise Tübingen Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Erdal Toprakyaran ile Prof. Dr. Markus Dressler gerçekleştirdi. Prof. Dr. Toprakyaran Alevi ve Sünnilerin birlikte çalışma yapması gerektiğine dikkat çekerken, Prof. Dr. Dressler doktora çalıştaylarının önemine değindi ve diğer Alevi kurumlarının da bu türden bilimsel çalışmaları desteklemeleri gerektiğini belirtti. Sempozyumun birinci oturumunun başkanlığını Prof. Dr. Erdal Toprakyaran yaptı. Bu oturumda ilk olarak Prof. Dr. Robert Langer, Alevilikte Şiir ve Müziğin konumu açısından tarihsel ve toplumsal temeller (Geschichte und gesellschaftliche Grundlagen für die Bedeutung von Dichtung und Musik im Alevitentum) başlıklı sunumuyla söz aldı. Sözlü aktarımın Alevilikte önemli rol üstlendiğini söyleyen Prof. Dr. Langer, Alevilerin müzikle bir nevi kendilerini gizlediklerine vurgu yaptı. Sempozyuma çevrimiçi bağlanan Nagasaki Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Abdurrahman Gülbeyaz ise Alevilik Kelamı – Meta – Dinsel Gösterge (Der Alevitische Logos, das metareligiöse Zeichen) isimli tebliğini sundu. Alevi şiirindeki zahir ve batın örneklerine değinen Prof. Dr. Gülbeyaz, Alevi şiirindeki Tanrı sevgisi ve muhabbetinden örnekler verdi.

Sempozyumda ikinci oturumun başkanlığını Prof. Dr. Markus Dressler yaptı. Bu oturumda ilk olarak Leipzig Üniversitesi doktora öğrencisi Hasret Tıraz, Değişlerde Konuşan Kim? Alevi Şiirinde Kişisel Anlatıcılara Bir Yaklaşım (Wer spricht in den Deyiş? Eine Annäherung an Personale Äußerungsinstanzen in der alevitischen Dichtung) isimli tebliğini sundu. Tıraz, Alevi deyişlerinde verilen mesajlar üzerinde dururken, bu deyişlerde çoğu zaman ozanın kendi hakkında farklı kişi zamirleri kullandığının altını çizdi. İkinci oturumun ikinci sunumunu Viyana Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Cem Kara, Dini Tekanlamlılığın Ötesinde; Şah İsmail’in Nefeslerinde Çokanlamlı İnanç Tasavvurları (Jenseits religiöser Eindeutigkeit. Ambige Glaubensvorstellungen in der Nefes-Dichtung Şah İsmails) başlıklı bildirisıyla yaptı. Dr. Kara, Şah İsmail’e aidiyeti yüksek ihtimal olan deyişlerdeki Hz.

Ali anlatısı üzerinde dururken bu deyişlerdeki çokanlamlılığa da vurgu yaparak Hz. Ali'nin deyişlerde üstlendiği rol hakkında bilgiler verdi. Bu oturumun son tebliğini ise Frankfurt Goethe Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hande Birkalan-Gedik, Ulusal ve Ulus Ötesi Alanlarda Alevi Kadınlar: Ritüel Katılımın ve Dini Liderliğin Müzakeresi (Alevitische Frauen im trans-/nationalen Raum. Aushandeln von rituellen Teilhabe und religiöser Führung) isimli bildiriyle İngilizce gerçekleştirdi. Prof. Dr. Birkalan-Gedik, Alevilerin toplumsal yaşam içerisinde görünür olmaya başlamalarıyla birlikte Alevi kadınlarında aktif bir şekilde görünür olduklarını vurgulayarak bu görünürlüğün hem Ana hem de Ozan/Âşık olarak toplumsal alanda kendisine karşılık bulunduğunu söyledi.

Sempozyumun üçüncü ve son oturumunun başkanlığını Viyana Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Hüseyin Çiçek yaptı. Son oturumda Doç. Dr. Ulaş Özdemir'in sağlık sorunlarından dolayı katılmaması üzerine iki tebliğe yer verildi. İlk tebliği İstanbul Orient Institut'ten Doç. Dr. Martin Greve, Kürt Alevi Müziğinin Kayboluşu (Das Verschwinden kurdischer alevitischer Musik) başlığıyla sundu. Doç. Dr. Greve, Tunceli bölgesinde ulaşabildiği ilk ses kaydının 1944 tarihli olduğunu söylerken, Cemlerdeki kayıtların ise 1980'li yıllarda başladığını söyledi. Greve ayrıca Zazaca yazılan deyişler hakkında da bilgiler verdi. Sempozyumda son olarak Şah İbrahim Veli Ocağı dedelerinden Yusuf Başaran, Alevilik'te Duazimamlar ve Şah İbrahim Veli Ocağındaki Örnekleri (Duazimam im Alevitentum und Beispiel vom Şah İbrahim Veli Ocak) isimli bildiriyle söz aldı. Başaran 60 yıl önce kaydedildiğini söylediği bir Duazimam dinletisiyle sunumuna başlarken, görgü cemlerinin vazgeçilmez unsurunun Duazimamlar olduğunun altını çizdi. Bağlı bulunduğu ocakta cemlerde genel olarak üç duazimam okunduğunu belirten Başaran, üç duazimamın "tekbirlemek" anlamına geldiğini ve bununla delilin kutsandığını söyledi.

Değerlendirme

Federal Aile, Yaşlılar, Kadın ve Gençlik Bakanlığı'nın (Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend) finansal desteği ile Almanya çapında uygulanan Demokratie Leben (Demokratik Yaşam) projesi kapsamında Şah İbrahim Veli e.V. Alevi Eğitim Merkezi'nin düzenlediği sempozyuma başta Weingarten Pedagoji Yüksek Okulu olmak üzere, Tübingen Üniversitesi, Leipzig Üniversitesi, Viyana Üniversitesi ve Nagasaki Üniversitesi gibi uluslararası birçok eğitim kurumu destek sunmuştur. Sempozyumun tamamının çevrim içi olarak gerçekleşmesi planlanmışken maalesef bu mümkün olamamıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında yaşanan teknik

aksaklıkların önemli bir rolü olmuştur. Ayrıca Covid 19 salgını sebebiyle katılım sınırlı sayıda davetliyle gerçekleşmek zorunda kalmıştır. Akademisyenlerce Almanca, Türkçe ve İngilizce dillerinde sunulan bildiriler için tercüman kullanılmamış ve bazı dinleyiciler konuşulan dile hâkim olmadığından tebliğlerden istifade edememiştir.

Merkezi Ravensburg şhrinde olmasına rağmen Şah İbrahim Veli e.V. Alevi Eğitim Merkezi, Alevilikle ilgili yapmış olduğu akademik çalışmalarla ve akademisyenlere vermiş olduğu destekle ön plana çıkmaktadır. Hem Alevilikte Şiir ve Müzik ana konu başlığı ile gerçekleştirilen bu sempozyum hem de önceki tarihlerde gerçekleştirilen sempozyumlar Şah İbrahim e.V. kurumunun bilimsel aktivitelere vermiş olduğu değerlerin bir göstergesidir. Şah İbrahim e.V. adına Hasan Gazi Öğütçü'nün sempozyumun ardından bir sonraki sempozyum için katılımcılardan görüş talep etmesi, sempozyum serisinin devam edeceği şeklinde anlaşılmıştır. Derneğin kısıtlı kadrosuna rağmen düzenlemiş olduğu bu türden bilimsel etkinliklerle takdir kazanmaya devam etmektedir.

INTERDISZIPLINÄRES SYMPOSIUM „MUSIK UND LYRIK IM ALEVITENTUM“

15.–16. OKTOBER 2021

Aula der Pädagogischen Hochschule Weingarten,
Kirchplatz 2, 88250 Weingarten

FREITAG, DEN 15.10.2021

Doktoranden Workshop unter der Leitung von
Prof. Dr. Markus Dressler

19.00 – 19:15 Uhr: *Grußworte*
Sabine Weisel, Stadt Weingarten
Martin Diez, Stadt Ravensburg

19:15 – 20:30 Uhr: *Podiumsdiskussion*
Alevitisches Leben in Deutschland zwischen Politik,
Religion und Kultur

TeilnehmerInnen:

Prof. Dr. Handan Aksünger-Kızıl (Universität Wien)
Mürvet Öztürk MA (ehem. Landtagsabgeordnete aus Hessen)
Ismail Kaplan (ehem. Bildungsbeauftragter der AABF)
Imran Gürtaş (Alevitische Religionspädagogik an der PH-Weingarten)
Moderation: Prof. Dr. Robert Langer

20:30 – 22:00 Uhr: *Konzert, Tellî Turnalar*

Petra Nachtmanova
Elénore Fourniau
Cangül Kanat
Gülşay Hacer Toruk

Moderation:
Elif Uğurlu MA (Universität Münster)

SAMSTAG, DEN 16.10.2021

13:00 – 19:15 Uhr: *Interdisziplinäres Symposium*

Grußworte:
Prof. Dr. habil. Karin Schweizer (Rektorin der Pädagogischen
Hochschule Weingarten)

Prof. Dr. Erdal Toprakçıyan (Universität Tübingen)
Prof. Dr. Markus Dressler (Universität Leipzig)
Hasan Gazi Ögütücü (Alevitisches Bildungswerk „Şah İbrahim Veli“ e.V.)

Referentinnen:

Prof. Dr. Hande Birkalan-Gedik (Universität Frankfurt)
Prof. Dr. Robert Langer (Universität der Bundeswehr München)
Prof. Dr. Abdurrahman Gülbeyaz (Universität Nagasaki)
PD Dr. Martin Greve (Orient-Institut Istanbul)
Doç. Dr. Ulaş Özdemir (Universität Istanbul)
Dede Yusuf Başaran MA.
Dr. Cem Kara (Universität Wien)
Hasret Tiraz MA. (Universität Leipzig)

Anmeldung:
hasan.oeguetcue@gmail.com

Alevitisches Bildungswerk „Şah İbrahim Veli“ e.V. in Zusammenarbeit mit Alevitischen Religionspädagogik an der PH-Weingarten, Universität Tübingen, Universität Leipzig, Universität Wien, Universität Nagasaki
Kooperationspartner: Stadt Weingarten, Stadt Ravensburg, Orient-Institut Istanbul, Katholische Erwachsenen Bildung Kreis Ravensburg

FREITAG DEN, 15.10.2021

In das Symposium eingebunden ein Doktoranden Workshop unter der Leitung von Prof. Dr. Markus Dressler.

19:00 – 19:15 Uhr

Begrüßung und Grußwort:

Sabine Weisel (Stadt Weingarten, Kommunikation, Bürgerschaftliches Engagement und Integration)

Martin Diez (Stadt Ravensburg, Integrationsbeauftragter)

Hasan Gazi Ögütçü (Vorsitzender des Alevitischen Bildungswerks „Şah İbrahim Velî“)

Podiumsdiskussion und Konzert

19:15 – 20:30 Uhr

Podiumsdiskussion zum Thema „Alevitisches Leben in Deutschland zwischen Politik, Religion und Kultur“

TeilnehmerInnen:

Prof. Dr. Handan Aksünger-Kızıl (Universität Wien)

Mürvet Öztürk MA (ehemalige Landtagsabgeordnete aus Hessen, 2008-2019)

Ismail Kaplan (ehemaliger Bildungsbeauftragter der Alevitischen Gemeinde Deutschland)

Imran Gürtaş (Leiter der Alevitischen Religionspädagogik an der PH-Weingarten)

Leitung: Prof. Dr. Robert Langer (Universität der Bundeswehr München)

Ab 20:30 Uhr:

Konzert mit Telli Turnalar

Petra Nachtmanova, Elénore Fourniau, Cangül Kanat, Gülay Hacer Toruk

SAMSTAG DEN, 16.10.2021

13:00 – 19:15 Uhr

Interdisziplinäres Symposium „Musik und Lyrik im Alevitentum“ in der Aula PH-Weingarten

13:00 – 13:05 Uhr

Programmvorstellung (Elif Uğurlu MA)

13:05 – 13:20 Uhr

Eröffnungsmusik (Dede Yusuf Başaran MA)

13:20 – 13:25 Uhr

Begrüßung (Hasan Gazi Ögütçü, Vorsitzender des Alevitischen Bildungswerks „Şah İbrahim Velî“ e.V.)

13:25 – 13:30 Uhr

Grußwort (Prof. Dr. habil. Karin Schweizer Rektorin der Pädagogischen Hochschule Weingarten)

13:30 – 13:40 Uhr

Eröffnungsreden:

Prof. Dr. Erdal Toprakçayan (Universität Tübingen)
Prof. Dr. Markus Dressler (Universität Leipzig)

13:45 – 14:45 Uhr, 1. Panel

Chair: Prof. Dr. Erdal Toprakçayan (Universität Tübingen)

13:45 – 14:15 Uhr

Prof. Dr. Robert Langer (Universität der Bundeswehr München)
„Geschichtliche und gesellschaftliche Grundlagen für die Bedeutung von Dichtung und Musik im Alevitentum“ (“Alevilik te Şiir ve Müziğin konumu açısından tarihsel ve toplumsal temeller”)

14:15 – 14:45 Uhr

Prof. Dr. Abdurrahman Gülbeyaz (Universität Nagasaki)
„Der Alevitische Logos – das metareligiöse Zeichen“ (“Alevilik Kelâmı – Meta-Dinsel Gösterge”)

14:45 – 15:15 Uhr: Pause

15:15 – 16:45 Uhr, 2. Panel

Chair: Prof. Dr. Markus Dressler

15:15 – 15:45 Uhr

Hasret Tıraz, M.A. (Universität Leipzig)
„Wer spricht in dem Devis? Eine Annäherung an personale Äußerungsinstanzen in der alevitischen Dichtung“ (“Devişlerde Konuşan Kim? Alevi Şiirinde Kişisel Anlatıcılara Bir Yaklaşım”)

15:45 – 16:15 Uhr

Dr. Cem Kara (Universität Wien)
„Jenseits religiöser Eindeutigkeit. Ambigüe Glaubensvorstellungen in der Nefes-Dichtung Şah İsmail“ (“Dini Tekanlamlılığın Ötesinde: Şah İsmail’in Nefeslerinde Çökanlamlı İnanç Tasavvurları”)

16:15 – 16:45 Uhr

Prof. Dr. Hande Birkalan-Gedik (Goethe Universität, Frankfurt am Main)
"Ulusal ve Ulus Ötesi Alanda Alevi Kadınlar: Ritüel Katılımın ve Dini Liderliğin Müzakeresi" („Alevitische Frauen im trans-/nationalen Raum. Aushandeln von rituellen Teilhabe und religiöser Führung")

16:45 – 17:15 Uhr: Pause

17:15 – 18:45 Uhr, 3. Panel

Chair: PD Mag. Dr. Hüseyin Çiçek

17:15 – 17:45 Uhr

PD Dr. Martin Greve (Orient-Institut Istanbul)
„Das Verschwinden kurdischer alevitischer Musik" („Kürt Alevi Müziğinin Kayboluşu")

17:45 – 18:15 Uhr

Doç. Dr. Ulaş Özdemir (Staatliches Konservatorium, Universität Istanbul)
"Alevi Müzisyenlerin Hak Kelamıyla İmtihan: Müzik ve Şiir İlişisi Bağlamında Popüler Müzikte Alevilik" („Hürden der Hak Kelamı für alevitische Musiker. Das Alevitentum in der Populärmusik in Bezug auf das Verhältnis von Musik und Poesie")

18:15 – 18:45 Uhr

(Dede) Yusuf Başaran, M.A. (Universität Istanbul)
"Alevilikte Duazimamlar ve Şah İbrahim Veli Ocağındaki Örnekleri" („Duazimam im Alevitentum und Beispiele vom Şah İbrahim Veli Ocağı")

19:00 – 19:15 Uhr: *Musikalischer Ausklang.*

Moderation: Eilif Uğurlu MA (Universität Münster)

V.i.S.d.P: **Hasan Gazi Öğütçü**

Anmeldung: hasan.oeguetcuo@gmail.com

Veranstalter:
Alevitisches Bildungswerk „Şah İbrahim Veli" e.V., in Zusammenarbeit mit Alevitischen Religionspädagogik an der PH-Weingarten, Universität Tübingen, Universität Leipzig, Universität Wien, Universität Nagasaki

Kooperationspartner:
Stadt Weingarten, Stadt Ravensburg, Orient-Institut Istanbul, Katholische Erwachsenen Bildung Kreis Ravensburg

Wissenschaftsrat:
Prof. Dr. Markus Dreßler, Prof. Dr. Handan Aksünger-Kuzl, Prof. Dr. Robert Langer, Prof. Dr. Abdurrahman Gülbeyaz, Prof. Dr. Erdal Toprakçayan, Hasan Gazi Öğütçü

Organisationsteam:
Dr. Martin Greve, Hasret Tiraz MA, Hasan Gazi Öğütçü

INTERDISZIPLINÄRES SYMPOSIUM

MUSIK UND LYRIK IM ALEVITENTUM

15.–16. OKTOBER 2021

Aula der Pädagogischen Hochschule Weingarten,
Kirchplatz 2, 88250 Weingarten

